

Kompetenceprofil for den nyuddannede jordemoder

Indledning

Undervisningsministeriet igangsatte i foråret 2000 et reformarbejde vedr. de mellemlange videregående sundhedsuddannelser. I den forbindelse blev der nedsat en række arbejdsgrupper. Til brug for arbejdet i uddannelsesgruppen vedr. jordemoderuddannelsen har Undervisningsministeriet bedt aftagerorganisationerne – Hovedstadens Sygehusfællesskab (H:S) og Amtsrådsforeningen (ARF) – udarbejde en kompetenceprofil for den nyuddannede jordemoder. Nærværende materiale indeholder H:S's og ARF's ønsker og forventninger til den nyuddannede jordemoder.

Lovgrundlag

Rammerne for udøvelse af jordemodervirksomhed findes i en række love mm. Lov om svangerskabshygiejne og fødselshjælp nr. 282 af 7. juni 1972, med senere mindre ændringer i 1995 og 1997 beskriver kvindens rettigheder i forbindelse med graviditet og fødsel.

Denne lov konkretiseres i Sundhedsstyrelsens retningslinier "Svangreomsorg", 1998. Heri formuleres bl.a. formål og principper for sundhedsvæsenets sundhedsfremmende, forebyggende og behandlende indsats i forbindelse med graviditet, fødsel og barselperiode (bilag 1). Disse formål og principper blev tiltrådt af en arbejdsgruppe med repræsentation fra H:S og ARF.

Lov om jordemødre af 13. december 1978 beskriver jordemoderens rettigheder og pligter mm. Med baggrund i denne lov fastsætter Sundhedsstyrelsen regler for jordemødre i cirkulære om jordemodervirksomhed og cirkulære om jordemødres pligt til at føre ordnede optegnelser (journalføring), samt i vejledning til disse to cirkulærer, som beskriver det virksomhedsområde, den nyuddannede jordemoder skal varetage. De nævnte cirkulærer er p.t. under revision, men der er i det følgende arbejde taget højde for det virksomhedsområde, som beskrives i de nye cirkulærer.

EU-direktivets bestemmelser om jordemodervirksomhed danner også ramme om den nyuddannede jordemoders virksomhed. (EU-rådets direktiv af 21. januar 1980 om samordning af de ved lov fastsatte bestemmelser om adgang til og udøvelse af virksomhed som jordemoder, 80,155,EØF, uddrag findes i bilag 2).

Værdigrundlag

Det værdigrundlag, der skal ligge til grund for jordemødres virksomhed, tager udgangspunkt i ovenstående love mm.

Følgende værdier fra Sundhedsstyrelsens retningslinier "Svangreomsorg", 1998, afsnit 2 "Formål og principper" kan fremhæves:

- Det er målet, at denne vigtige livsperiode, som graviditet, fødsel og barselsperioden er, gennemlevs som en sammenhængende, naturlig livsproces med mulighed for personlig udvikling, tryghed og sikkerhed for kvinden, barnet og den øvrige familie.
- Jordemoderen skal i sit virke respektere kvindens integritet under graviditet, fødsel og barselperiode, og spædbarnets integritet skal ligeledes respekteres.

- Jordmoderen skal i sit virke sikre kvinden mulighed for at træffe reelle valg om undersøgelsestilbud, fødesteder/-måder, behandlingsforslag omsorg og anvendelse af teknologi.
- Jordmoderen skal medvirke til størst mulig grad af faglig og personmæssig kontinuitet mhp. at sikre helhed i forløbene.

WHO's og Jordmoderforeningens etiske kodeks for jordemødre bidrager ligeledes til værdigrundlaget /bilag 3). H:S og ARF kan tilslutte sig disse hensigtserklæringer.

Amternes og H:S's sundhedsplan og fødselshjælpsplan er retningsgivende for det værdigrundlag, der skal styre de jordemoderfaglige ydelser på det lokale plan.

Virksomhedsområde

Det virksomhedsområde, den nyuddannede jordemoder skal varetage, tager ligeledes udgangspunkt i ovenstående love mm.

Sundhedsstyrelsen autoriserer jordemødre til det beskrevne virksomhedsområde. Jordemødre skal således, umiddelbart efter at have bestået eksamen og modtaget autorisation, kunne varetage de beskrevne opgaver.

Endvidere fastlægger amterne og H:S gennem sundhedsplanen og fødselshjælpsplanen de sundhedsfaglige ydelser, der lokalt ønskes udført af jordemødrene.

Den nyuddannede jordemoder skal kende ovenstående lovgrundlag med tilhørende cirkulærer mv., være i stand til at udføre de jordemoderfaglige ydelser, der omfattes heraf, samt være fortrolig med sundhedsvæsenets organisation, herunder være i stand til uden problemer at sætte sig ind i den lokale fødselshjælpsplan og loyalt og på et højt fagligt niveau at efterleve den.

Den nyuddannede jordemoder skal kunne fungere fuldt og helt i såvel det selvstændige virksomhedsområde som i den del af virksomhedsområdet, hvor jordmoderen arbejder tæt sammen med lægen. Dette er nødvendigt, fordi jordmoderen skal kunne fungere i følgende sammenhænge:

- ved hjemmefødsel
- i jordemodercentre, der betjener kirurgiske fødesteder
- ved fødeklinik tilknyttet obstetrisk specialafdeling og i geografisk nærhed af samme
- ved fødeklinik tilknyttet obstetrisk specialafdeling, men ikke i geografisk nærhed af samme
- ved obstetrisk specialafdeling
- obstetrisk specialafdeling med lands-landsdelsfunktion

Jordmoderens virksomhedsområde kan opdeles i følgende hovedområder:

- prækonception, graviditet og familiedannelse
- fødslen
- barselperioden, det nyfødte barn og familien

Kvalifikationer

Fremtidens jordemødre skal have kvalifikationer inden for følgende områder:

- udførelse af jordemoderfaget
- ledelse og organisation
- Formidling
- udvikling af jordemoderfaget

Disse kvalifikationer skal opnås gennem grunduddannelsen.

Kompetence

Jordemoderen skal have kompetence i forhold til virksomhedsområdet og de opgaver, hun skal varetage.

Kompetence kan defineres som faglig viden, kundskaber, færdigheder og holdninger, evne til at gøre det, som en situation kræver, og handle på en kvalificeret måde, dvs. at kunne anvende de faglige kundskaber såvel i en teoretisk som i en praktisk sammenhæng.

Kompetenceprofilbegrebet

Beskrivelsen af kompetenceprofilen sker nedenfor på baggrund af det, der anses for at være de væsentlige og centrale delkompetencer:

- **Fagkompetence**, der omfatter den fagteoretiske kompetence og praksiskompetencen.
- **Erhvervskompetence**, der omfatter den organisatoriske, sociale og pædagogiske kompetence.

Indholdet i de enkelte delkompetencer kan være vanskeligt at placere entydigt, idet det kan være delvist overlappende. Kompetencen har desuden flere niveauer – vide, færdigheder og holdninger.

Fagkompetence

Fagkompetencen kan generelt forstås som sammensat af en teoretisk kompetence og fagligt orienteret praksiskompetence og er det potentiale, som den færdiguddannede jordemødre må besidde, og som danner grundlaget for udøvelsen af professionen.

- **Den fagteoretiske kompetence** udtrykker den nyuddannedes grundlæggende viden om fagets teorier og metoder mv., faglig viden, der hviler på erfarings- eller forskningsbaserede teoretiske kundskaber.
- **Praksiskompetencen** er en teoretisk færdigheds- og holdningsbaseret (handle)kompetence. Praktisk-metodiske kundskaber eller færdigheder, som handler om at kunne gøre og udføre noget. En erfaringskompetence, som indlæres gennem udøvelse af praksis.

Erhvervskompetence/handlekompetence

Erhvervskompetence/handlekompetence er udtryk for de funktioner og opgaver, den nyuddannede kan udføre og være med til at løse. Det handler om at vide, hvordan opgaverne løses i den konkrete situation og i samfund og samspil med brugere, andre persona-

legrupper, organisationen og myndigheder. Det er her, den nyuddannede skal illustrere at kunne udfylde jobfunktionen.

Kompetenceprofilens sammensætning

Den nyuddannede jordemoder skal besidde en række faglige kvalifikationer inden for virksomhedsområdet, og indsatsen skal ske i overensstemmelse med jordemoderfagets vidensgrundlag, teori og metode. I det følgende beskrives forventningerne til fremtidens jordemoder.

Fagkompetence

Fagteoretisk kompetence, viden

Jordemoderen skal besidde sundhedsfaglige kvalifikationer baseret på viden inden for naturvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora, der er det videnskabelige grundlag for jordemoderens virksomhed.

Jordemoderen skal besidde kvalifikationer, der giver adgang til kandidatuddannelse eller anden videreuddannelse på samme niveau.

Jordemoderen skal have kendskab til gældende lovgivning inden for området, herunder kommunal- og offentlig forvaltning. Endvidere skal hun have viden om de forskellige samfundsgrupper, herunder også andre kulturer og deres levevilkår i øvrigt.

Det jordemoderfaglige arbejde skal sikres høj kvalitet gennem kontinuerlig kvalitetsudvikling, faglig udvikling og forskning. Jordemoderen skal derfor have færdigheder inden for kvalitetsudvikling og forskning, herunder litteratursøgning og kritisk læsning af litteratur.

Praksiskompetence, praktiske færdigheder

Jordemoderen skal kunne yde jordemoderfaglig omsorg inden for de forskellige dele af virksomhedsområdet, der vedrører graviditet, fødsel og barsel og det nyfødte barn. Ved jordemoderfaglig omsorg forstås her observation og undersøgelse, vurdering og behandling, vejledning og rådgivning, pleje og omsorg.

Endvidere skal jordemoderen inden for virksomhedsområdet, dvs. både før og efter fødslen kunne arbejde selvstændigt såvel i kvindens eget hjem som på institution. Hun skal kunne yde jordemoderfaglig omsorg til såvel raske som syge kvinder og til såvel rask som syge nyfødte børn.

Jordemoderen skal selvstændigt kunne tilrettelægge og varetage svangreomsorg for barselpleje. Hun skal kunne arbejde sundhedsfremmende og forebyggende, være ressource- og risikoopsporende og kunne vejlede og rådgive om familiedannelse.

Jordemoderen skal selvstændigt kunne varetage fødselshjælp i hjemmet, på klinik, kirurgisk fødested eller specialafdeling. Hun skal kunne visitere efter gældende retningslinier og vurdere, hvornår der skal tilkaldes læge/indlægges ved komplikationer.

Jordemoderen skal beherske relevante metoder og teknikker i overensstemmelse med den seneste teori og de seneste forskningsresultater inden for faget. Jordemoderen skal endvidere kunne anvende teknologiske hjælpemidler/apparatur, informationsteknologi/elektronisk databehandling.

Jordemoderen skal selvstændigt kunne føre journaloptegnelser vedr. observationer, vejledning, informeret valg, samtykke, undersøgelser, vurderinger og behandlinger og foretage indberetninger, anmeldelser mm.

Jordemoderen skal kunne deltage aktivt i projektarbejde og forskning.

Erhvervskompetence, handlekompetence

Personlig kompetence, etisk kompetence

Jordemoderen skal kunne kommunikere på en åben og værdig måde og give kvinden/familien en viden, som kan danne grundlag for beslutninger og hensigtsmæssige valg i forbindelse med graviditet, fødsel og barselperiode. Hun skal respektere kvindens/familiens integritet, ressourcer og interesser.

Jordemoderen skal være bevidst om sit personlige og faglige ansvar for udførelse af sit jordemoderarbejde, og hendes virke skal være kendetegnet ved empati, engagement, nærvær, tillid til og respekt for den enkelte.

Jordemoderen skal kunne videregive sine observationer og undersøgelsesresultater, hun skal kunne begrunde sin stillingtagen og argumentere herfor. Jordemoderen skal kunne udtrykke sig mundtligt og skriftligt på et fagsprog, som opfylder forskellige målgruppers behov for information. Jordemoderen skal udvise en reflekterende og lærende adfærd, hun skal holde sin viden ajour og opsøge ny viden. Jordemoderen skal være åben og positiv over for udvikling og forandring inden for virksomhedsområdet og være i stand til at gå positivt ind i processen.

Jordemoderen skal kunne forholde sig aktivt til kernen i faget, de etiske aspekter og til samfundets værdier og normer samt den sundhedspolitiske udvikling.

Organisatorisk kompetence

Jordemoderen skal kunne organisere sit eget arbejde, skal kunne påbegynde og afslutte en opgave selvstændigt, skal kunne overskue de forskellige situationer. Hun skal kunne lede den person, hun har som medhjælp, og kende dennes kompetenceområde.

Jordemoderen skal have indsigt i og kendskab til det politiske system og samfundsbestemte vilkår. Hun skal være i stand til at tilpasse og udvikle sin virksomhed i takt med samfundets og sundhedsvæsenets ændringer og omstillinger.

Jordemoderen skal kunne løse opgaverne under hensyntagen til ansættelsesstedets prioriteringer, givne ressourcer og rammer og i overensstemmelse med ansættelsesstedets

målsætning. Hun skal have kendskab til arbejdsstedets organisatoriske opbygning og forståelse for organisationens økonomi, og hvilke faktorer der kan have indflydelse herpå.

Social kompetence, samarbejdskompetence

Jordemoderen skal have sociale kundskaber, der handler om at kunne omgås andre mennesker, om evnen til at kommunikere, forstå andre, en etisk bevidsthed og en mellemmenneskelig klogskab.

Jordemoderens indsats tilrettelægges i samarbejde med kvinden/familien og de forskellige samarbejdspartnere. Hun skal have forståelse for egen og andres indsats i en tværfaglig sammenhæng. Jordemoderen skal have kendskab til andre faggrupper og deres opgaver og funktioner. Hun skal have en problemløsende adfærd og viljen til at indgå i tværfaglige sammenhænge, der giver helhed i indsatsen og skaber sammenhænge i forløbet. Hun skal være med til at sikre grundlaget for gode forløb.

Jordemoderen skal kunne etablere, vedligeholde og afslutte samarbejdsrelationer til kvinden, pårørende og andre samarbejdspartnere på et professionelt niveau.

Jordemoderen skal kunne samarbejde med andre faggrupper i primærsektoren, praktiserende læger, sundhedsplejersker, sociale myndigheder, fysioterapeuter, mødrehjælpen m.fl. Hun skal endvidere kunne samarbejde med sygehus/hospital, læger, sygeplejersker mv., svangreambulatorium, specialafdeling, serviceafdelinger m.fl. Herudover skal hun kunne samarbejde med kollegaer og ledere.

Pædagogisk kompetence

Jordemoderen skal kunne føre en professionel samtale med kvinden/familien og andre samarbejdspartnere. Hun skal kunne udtrykke sig mundtligt og skriftligt på en sådan måde, at form og indhold kan opfylde forskellige målgruppers behov for information/vejledning.

Jordemoderen skal beherske pædagogiske metoder relevante for det sundhedsfremmende og forebyggende arbejde, herunder "den motiverende samtale".

Jordemoderen skal kunne undervise inden for sit fagområde på flere niveauer, såvel enkeltvis som i grupper, og skal således kunne fungere som underviser, rådgiver, konsulent og supervisor i forbindelse med behandling af brugere og i kollegiale og tværfaglige sammenhænge.

Andet

Herudover er det vigtigt at fremhæve, at jordemoderen skal være i besiddelse af de menneskelige egenskaber, der er nødvendige for at kunne arbejde i et job, hvor der skal ydes omsorg. Et job med skiftende arbejdstider, præget af akutarbejde og stress.

Bilagsfortegnelse

Bilag 1

Svangreomsorg. Retningslinier og redegørelse. Sundhedsvæsenets indsats i forbindelse med graviditet, fødsel og barselperiode. (Uddrag). Sundhedsstyrelsen 1998.

Bilag 2

Rådets direktiv af 21. januar 1980 om samordning af de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser om adgang til og udøvelse af virksomhed som jordemoder. (Uddrag).

Bilag 3

Etik kode. Vedtaget på Jordemoderforeningens kongres november 1998.